

Ο φασισμός της μορφής ως μορφή του φασισμού

1.
Ζούμε σε δίσεκτους καιρούς. Σε καιρούς που τρέφονται από τη σύγχυση ενώ πρεσβεύουν ανεπιτήδευτη απλοϊκότητα. Μέσα από μια βίαιη πολιτισμική απαίτηση «λέξεις και πράξεις» γίνονται θύματα της ανελέητης ανάγκης για «αλλαγή». Αλλαγή στις έννοιες των λέξεων, αλλαγή στην ερμηνεία και την κατανόηση των πράξεων. Κι ο φασισμός γίνεται τετριμμένος, γίνεται μια κοινωνική συνήθεια μαζί με όλες τις συμπαρομαρτούντες του έννοιες αλλά και με το ξεχείλωμά του σε τέτοιο βαθμό ώστε να αμβλύνεται η επικίνδυνη δυναμική του. Λέξεις όπως «στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών» γλιστράνε στο καθημερινό λεξιλόγιο σα βασικές κοινοτοπίες συνοδευόμενες από ένα πλειοδοτικό μισάνθρωπο χαμόγελο. Πράξεις όπως οι πορείες και οι διαδηλώσεις μετατρέπονται σε «φασισμό» που κλείνει τους δρόμους.

2.
Εχει γίνει αντιληπτό ότι δεν έχουμε να κάνουμε με ένα ιδιότυπο φαινόμενο και κάποιους φυσικούς του φορείς, με κάποιους γραφικούς καραφλούς και λάτρεις των περιορισμένων διανοητικών οριζόντων. Εχουμε να κάνουμε με ένα κοινωνικό φαινόμενο που έχει ήδη θεσμοποιήσει την κοινωνική του διάχυση χωρίς να υποστεί ούτε στο ελάχιστο τα μισάνθρωπικά του χαρακτηριστικά. Οι μηχανισμοί κοινωνικής διάχυσης του φασισμού δεν είναι ούτε τυχαίοι, ούτε αφελείς, ούτε διακριτά εκτεθειμένοι στη θέσμιση της καθημερινότητας. Ο φασισμός πρέπει να γίνεται διακριτός σε κάθε κύτταρο της νοητικής συγκρότησης, σε κάθε μόριο της

καθημερινής υλικότητας, να διαχωρίζεται, να στήνεται απέναντι στη συνείδησή μας και να εκτελείται πάραυτα. Πρόκειται για μια διαρκή και σε επαγρύπνηση διαδικασία που δεν υπόκειται σε απλές εφαρμογές κλειστών θεωριών και ιδεολογικών συνταγών. Σε αυτούς τους δίσεκτους καιρούς είναι καθήκον μας να εκτρέψουμε παντελώς τη λεωφόρο του Αυτονόητου.

3.

Στο πλαίσιο αυτού του καθήκοντος και σε ό,τι μας αφορά, ως εγχείρημα που επιδιώκει την «πολιτικοποίηση της τέχνης», πρέπει να γίνει κατανοητός με σαφήνεια ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την ριζοσπαστικοποίηση της πράξης μας σε δυναμική αντίθεση τόσο με την «αισθητική του φασισμού» όσο και την αργαστή του σχέση με την κυρίαρχη «καπιταλιστική διαχείριση της τέχνης». Τα εισαγωγικά στις φράσεις σημαίνουν ότι πρόκειται ακριβώς για τα πεδία της απαιτούμενης επεξήγησης.

4.

Από τις αρχές του 20ου αιώνα ήταν αδιαμφισβήτητη η παρακμή της τέχνης του αστικού πολιτισμού, η οποία είχε σαρωθεί από τον κυνισμό της εμπορευματικής επικυριαρχίας, από την επέλαση της μαζικής κουλτούρας, του θετικισμού και του τεχνολογιοκεντρισμού. Οι κινήσεις των ντανταϊστών και των σουρεαλιστών δεν ήταν παρά κινήσεις ριζοσπαστικής αποκατάστασης της όποιας αυθεντικότητας στην ανθρώπινη δημιουργικότητα που, όμως, χάθηκαν μέσα στη γραφικότητα ως μποέμ πλευρά της κυρίαρχης αστικής προσέγγισης. Αλλά απέναντι στην «πολιτικοποίηση της τέχνης» που επιχειρήθηκε από τις αισθητικές πρωτοπορίες του μεσοπολέμου αντιπαρατάχθηκε η «αισθητικοποίηση της πολιτικής» από μεριάς του φασισμού. Κέντρο του έργου γίνεται ο ηγέτης και οι υπήκοοι βλέπουν τον κόσμο μέσα από τα δικά του μάτια (χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ταινία «Δύναμη της Θέλησης» της Λένι Ρίφενσταλ). Το αισθητικό αποτέλεσμα αποκτά ένα είδος αυτονομίας της μορφής ώστε η φετιχοποίησή της να αποκρύπτει το ουσιαστικό περιεχόμενο. Η αισθητική μορφή γίνεται αυτοσκοπός. Αυτή η «αισθητικοποίηση», ωστόσο, δεν συγγενεύει μόνο με τον φασισμό αλλά ως ευρύτερη έννοια έρχεται να ερμηνεύσει την εμπορευματική αγορά της «τέχνης». Η «τέχνη για την τέχνη» μπορεί να είχε άλλα κίνητρα όταν δημιουργήθηκε ως αναχωματική τάση στα μηχανικά αναπαραγωγικά εργαλεία του καπιταλισμού (να κρατήσει μακριά την «τέχνη» από την βιομηχανοποίησή της) αλλά χωνεύτηκε από έναν «μεταμοντερνισμό» της εκθεσιακής αγοράς και της ισοπεδωτικής μαζικής κουλτούρας. Η σχέση φασισμού και καπιταλισμού αναγνωρίζεται με σαφήνεια στον διαχωρισμό μορφής και περιεχομένου και την φετιχοποίηση της μορφής.

5.

Η δική μας απόπειρα «πολιτικοποίησης της τέχνης» διεκδικεί την αδιάσπαστη ενότητα μορφής και περιεχομένου, αναδιατάσσει και αυτοδιαχειρίζεται τους όρους παραγωγής του έργου καθώς και των κοινωνικών του χρήσεων. Αυτή η «πολιτικοποίηση της τέχνης» δεν αφορά μια στρατευμένη τέχνη που εξυπηρετεί κομματικές παραγγελιές, δεν εργαλειοποιεί μορφή και περιεχόμενο σύμφωνα με τις ανάγκες μιας κεντρικής πολιτικής στρατηγικής, δεν είναι υπηρέτρια κανενός επιτελείου και καμίας ιδεολογίας. Δεν πρόκειται για μια απλώς ανταγωνιστική σχέση προς το Υπάρχον. Δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας αποκλείοντας τα εξουσιαστικά χαρακτηριστικά. Δημιουργούμε ένα καινούργιο τοπίο συναντήσεων, ανασυγκρότησης λόγου και πράξης χωρίς να υποστέλλουμε στο παραμικρό την αποφασιστικότητά μας να καταστρέψουμε ότι παράγει εκμετάλλευση και καταπίεση. Η καταστροφή δεν είναι αυτοπραγμάτωση (η καταστροφή της μορφής του Υπάρχοντος, δηλαδή μια ενδεχόμενη επαναφορά από το παράθυρο της «αισθητικοποίησης» που βγάλαμε από την πόρτα) αλλά επακόλουθο της υπεράσπισης των περιεχομένων που πρεσβεύουμε. Σε αυτήν την προσπάθεια είμαστε απολύτως εκτεθειμένοι. Κι αυτή μας η έκθεση δεν έχει να κάνει με τον ξορκισμό της καταστολής αλλά με την έγκληση κάθε ριζοσπαστικής κριτικής.

Πευκώνας Αγ. Αναργύρων, 22/06/2013
Ζωή Τάχα